

UNITÁRIUS

ÉRTESÍTŐ

KARÁCSONYI LEVÉL

Ez a pár sor azoknak a kedves Tanítványainknak szól, — akikkel a nagy szét-szórtság miatt személyesen alig találkozhatunk.

Innen, az unitárius élet csonkaországi központjából, fogadjátok szívesen az idősebb testvér köszöntését, amellyel a Kereszténység nagy ünnepének előestéjén lélekben ellátogat hozzátok. Akár az iskolában, akár a meghitt családi körben olvassátok ezt a nyílt levelet, tekintsétek azt úgy, kedves Tanítványaim, mint az unitárius egyház gondoskodását tirólatok.

Vegyétek tudomásul, hogy az unitárius egyház számon tart titeket. Kedves szüleitekkel együtt azon van és ezután is féltő gonddal arra fog törekedni, hogy kézikönyvei és iratai útján tájékoztasson mindenkit az unitárius egyház négyszázestendős történetéről. Ebben a történetben annyi a dicsőség, a hitszabadság szeretetével együttjáró mártirium és annyi a megnyugtató, boldog bizakodás az egyedül imádandó Isten atyai gondviselésében, hogy már csak azért is érdemes unitáriusnak lenni és meggyőző, egyszerű, nyílt és világos hitigazságaink mellett — minden körülmények között — hiven kitartani.

Hithűségünk és hazafiságunk sohasem állott egyik a mással ellentétben. Értelmi világunk és vallásos kedélyünk — az ösz-szetartó akarat egysége által — eleitől fogva a krisztusi erkölcs szolgálatában fejtette ki erőinek legjavát.

Ennek jegyében adott nekünk polgárjogot a tordai országgyűlés 1568-ban az erdélyi Fejedelemség határai között. S ezért tette rá a nemesi pecsétet Pozsony, 1848-ban, kiterjesztve annak áldásait Nagymagyarországra, a XX. törvénycikkben: „Az unitária vallás bevett vallás”. (A törvény szövegében ez van: *unitária vallás* nőnemű a „religio”).

Csak ennyi. És nem több, sem kevesebb, amit az Országos Törvény a nagy báró Eötvös József szellemében biztosít a mi számunkra, akik ebben a hazarészben — erdélyi testvéreinktől erőszakosan elszakítva — folytatjuk életünket, végezzük napi munkánkat s hordjuk alva-ébredésben Trianon átkát a jobb jövő biztos reményében.

Kedves Tanítványaink! Karácsonyi békékhez és boldogságtokhoz ez a pár őszinte baráti szó is járuljon hozzá. Igen örvendének, hogyha ennek kapcsán a vidékről Ti is fölkeresnétek olykor bizalmas pár sor irástokkal. Hátha tudunk tanácsot adni! Az sem lehetetlen, hogy adott esetben kalácsot is adhatunk, ha később az életpályán boldogulni és előhaladni igyekeztek.

Kivánok Tinektek kedves Szüleitekkel és Tanáraitokkal áldott Karácsonyt és boldog Ujévet!

Budapest, 1937. december 15.

atyafiságos szeretettel

Józan Miklós
püspöki vikárius.

„Távozz tőlem, Sátán!”

(John Milton, 1608–1674.)

Az ember mai állapotában, ki az, aki szabadon választhat jó és rossz között? Ki az, aki a gonosznak ellene tudna állani annak ismerete nélkül? Bizonyára, az a jó keresztény, aki nyitott szemmel néz maga körül a világban, fölismeri és mérlegeli a bűnt a maga csábjaival és káprázatos gyönyöreivel, de ugyanakkor belátja azt is, hogy neki attól tartózkodnia kell, ragaszkodva ahhoz, ami valóban szép, jó és erényes.

Nem dicsőítem az elvonult, úgynevezett kolostori erényt, amely nincs kitéve nap-nap után nehéz próbáknak s bátyái közül sohasem száll ki, hogy nyílt mezőn találkozzék ellenfelével, hanem lemondva a küzdelemtől, kitér a nemes versenytűzés elől, ahol a pálya végén a hervadatlan koszorút osztogatják.

Kérdem, mi vezeti a Teremtőt, amikor bennünk vágyakat ébreszt s kívánatos dolgokkal szegélyezi földi vándorlásunk útjait? Vajjon nem azt akarja é, hogy kellő mederbe szorítva, éppen ezekből adódjanak az erény alkotó elemei? Nem komoly az az emberi bölcsesség, amely a bűnt úgy akarná megszüntetni, hogy a kísértőt egyszerűen kizárja. Ám vegyétek el a kincs után sovárgó embertől összes kincseit, egy kincse mégis megmarad: örök szomjusága a kincs után. És így vagyunk a testi gyönyörökkel is. Ám tartásatok a legszigorúbb fegyelem korlátai között az ifjúságot egy eldugott remetelakban, ott sem őrzi meg tisztaságát az, aki nem tisztán jött oda. A probléma sokkal nehezebb, mintsem azt ilyen külsőleges eszközökkel meg lehetne oldani.

Tegyük fel, hogy ilyen módon korlátozni, sőt teljesen száműzni tudnók a Sátánt, mégis mi következik ebből? Egyszerűen az, hogy kevesebb lenne a bűn, de az erény is kevesebb lenne. — mert — mind a kettő ugyanegy forrásból táplálkozik. Zárd ki az egyiket: félő, hogy azzal együtt a másikat is örökre kizárod.

Ez igazolja a bölcs, teremtő szent Uristennek áldott atyai gondviselését, aki tőlünk megköveteli, hogy mindenben mértéket tartsunk, igazságosak legyünk s magunkat Isten fiaihoz méltó módon viseljük, s mégis önmaga tárja

előbénk a bőség szaruját a földi téreken, lelkünkbe pedig emésztő vágyat olt az örökkévalók után.

P. b.

ISTEN ELŐTT

A mi ismertető jegyünk

1937. november hó 14. (Rádió)

Jézus végrendeletét olvastam el. Eredetileg annak a tizenkét tanítványnak szólt, akik közül egy, Péter a legnehezebb órán megtagadta, a másik, Judás harminc ezüst pénzért elárulta és kereszthalálra jutatta őt. Jézus tanítványai ma a „keresztény” nevet viselik. Több mint hétszáz millióan vagyunk összesen. A világ legműveltebb népei tartoznak a kereszténység nagy lelki családjához. Áhitattal vesszük ajkunkra Jézus nevét. Az imádságot, melyet tőle tanultunk, bölcső és koporsó mellett, örömeinkben és bánatunkban egyaránt mindennap elmondjuk. Szent evangéliumai-ból szívünk vigaszt és erőt merít. Annak hirdetésére ékes, fényes templomokat építünk. Jézus iránt való tiszteletünk és hódolatunk olyan nagy, hogy vannak közöttünk hívő lelkék, akik a természetes apától és anyától született emberek sorából kiemelve, őt Istenként imádják. Büszkén valljuk magunkat Jézus Krisztus követőinek, keresztényeknek. Kereszténynek lenni erény, diésőség és közéleti dísz.

Kérdés azonban, ha ma Jézus megjelenne ránk ismerne-e, magáénak tekintene-e, elfogadna-e minket tanítványainul? Attól félek, nehezen. Jézus tanítványainak egyetlen ismertetőjegye van: a szeretet. Nos éppen ez a vonás hiányzik ma lelkünkben egyéni és társadalmi életünkben. Több bennünk a gyűlölet, mint a szeretet. Az a szívtelenség, amellyel ma élünk és az élet elesettjeit, nagy sebesültjeit pusztulni, veszni engedjük, az a kegyetlen tülekedés, mellyel az érvényesülés útján egymást letiporjuk és egymás szájából a falatot kiütjük, az a gyűlölet, ahogy mi gyűlölködni tudunk, a szörnyű és istentelen erőszak, mellyel egyes államok védtelen alattvalóikat elnyomják, kiüldözik, kinezák, testileg-lelkileg gyilkolják: csak azt mutatja, hogy hiába keresztelkedtünk meg Jézus Krisztus nevére, nem vagyunk őszinte és igaz keresztények.

Korunk műveltsége határozottan Jézus-ellenes. A XX. század az emberek esztét, értelmét diéséretesen kiművelte, a szívek megjobbításáról azonban már megfeledkezett. Sok Közöttünk az eszes, okos ember, annál kevesebb az igazán jó- és nemesszívű ember. Pedig ennek a világnak elsősorban nem okos, hanem jó és becsületes emberekre van szüksége. Ne értsen félre senki! Nem akarok én ezzel az értelmi műveltség ellen szólni. Ezt

legkevésbé ép én tehetném, ki annak az egyháznak vagyok igehirdetője, mely az ész jogát még a hit világában is érvényesíti. Az ész azonban szív nélkül veszedelmes dolog, mert a szívtelen ember eszét mindig rosszra használja. Olyan az ész, mint a kés. Lehet vele kenyeret szelni éhes embernek, de lehet vele gyilkolni is. A modern ember igen gyakran ezt az utóbbit teszi. Gondoljunk csak arra, milyen művészi tökéletességet ért el az emberi ész a gyilkoló háborus eszközök feltalálásában! A modern ember repülőgépen utazik rádiót hallgat és Dzsingiszkán erkölcsök szerint él. Esze éles, mindent feltalál, szíve romlott, hányzik belőle a jézusi vonás: a szeretet. Reformra szorul iskolai nevelése. Szörnyű, hogy mi minden ismeretét igyekeznek gyermekeink fejébe beleverni. Ehelyett inkább a szívek megjobbítására, a jellem nevelésére kellene több gondot fordítani, hogy a jövő nemzedék legalább emberségesebb ember, keresztényebb keresztény legyen.

Még Krisztus egyházainak, a keresztény egyházaknak egymáshoz való viszonyából is hiányzik a krisztusi vonás: a szeretet. Vallásháborúkról tud a történelem, amikor az emberek évtizedeken át egymást gyilkolták. Miért? Azért, hogy meggyőződésüket egymásra erőszakolják, — feleltve az igazságot, melyet egyházalapító reformátorunk Dávid Ferenc tanított. A hit Isten ajándéka, a hit a lelkiismeret dolga, lelkiismereti kérdésekben pedig erőszakot alkalmazni Isten ellenes cselekedet. Nincs az az erőszak, amely el tudná velem hitetni azt, amit különben nem hiszek, aminek józan eszem ellent mond. Mi volt az oka a kereszténység ezen nagy megtévelyedésének? Egyszerűen csak az, hogy elfelejtették Jézus figyelmeztetését és azt hitték a közös dogma a keresztények ismertető vonása, — jóllehet Jézus dogmákról soha sem beszélt. Nem azt mondta tanítványainak, hogy mit higgyenek, hanem állandóan csak szeretetre intette őket: „Erről ismer meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok“ hitvallás dolgában, Istenről, Jézusról, Szentlélekről, Üdvösségről Mennyrországról, Pokolról alkotott felfogásukban az emberek műveltségük, lelkiállatuk és más adottságuk szerint természetesen különböznek egymástól, mert ahány ember, annyi lélek, annyi gondolat, annyi világnézet. Hiu ábránd arra gondolni, hogy az emberekkel egy dogmát lehessen elfogadtatni. Ez még az inkvizíció eszközeivel sem sikerült. A szeretet erkölcsi törvénye azonban minden felekezetenél egy és mindannyiunkat egyformán kötelez. „Erről ismer meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok.“

Ennek az igazságnak a megszívelése, — csak egyedül és semmi más — nem nyújthat alapot a keresztény unió számára is, melyről ma korunk legjobbjai álmodoznak. A vallás-

háborúk és nyílt hitviták ideje — hála Istennek — lejárt. A régi ellentét azonban a keresztény felekezetek között ma is fennáll és szinte áthidalhatatlannak látszik. A sokat hangoztatott felekezeti béke legtöbbször csak ürügy az ellentétek leplezésére. A leplezett belső villongás politikai és társadalmi térre csapott át és igen sokszor arra megy ki, hogy melyik felekezet tud magának nagyobb közjogi hatalmat biztosítani és melyik tudja híveit vezető és jobban jövedelmező állásokba elhelyezni. A nyugati pogányság és a keleti istentagadás kettős tüze közé szorítva felekezeti darabokra van tépve az egész magyar társadalom. Ez a leplezetlen igazság. S nincs elég könnyünk elsíratni a kárt, amely ebből a belső meghasonlásból a magyar nemzetre származik.

Csoda-e, ha a jobbak szívében minden oldalon egyre erősebbé válik a vágy: közös nevezőre kell valahogy hozni a keresztény felekezeteket, hogy együttes erővel tudjuk a közös ellenséggel, az istentagadással szemben megvédeni drága kincsünket, hitünket, szent vallásunkat. Amikor ezt a jelszót ujjongva hallom, van egy szerény megjegyzésem. Nem azért, vagy legalább is nem csak azért kell a keresztény egyházak egységét megteremtteni, hogy a vallást az istentagadással szemben sikeresebben megvédelmezhessük, hanem főképp azért, mert az a villongás, amely ma a felekezetek között nyíltan, vagy leplezetten folyik, nem méltó hozzánk, Jézus követőikhez. S aztán azért, mert a felekezetek villongásába az egész nemzet belepusztulhat. Különben is a vallást magát én semmiféle tagadással szemben nem félttem. A vallás az ember veleszületett életösztöne, egy olyan érzés, melyet a szívből kitenni nem lehet. Szabadságunktól, vagyonunktól, hazánktól, sőt életünkünkől is megfoszthatnak, de hitemet, Istenemet soha senki tőlem el nem veheti. A templomokat lerombolhatják a papokat üldözőbe foghatják, a hívő ember akkor is megtalálja a módját annak, hogy titkos kamrájában, vagy akár a máglyák lángjában is Istenhez forduljon és tőle erőt és vigasztalást kérjen.

A keresztény felekezetek unióját főképp azért kell mielőbb megteremtteni, mert ez első sorban Jézus iránt való hűségünk követelménye és egyben hazánk szent érdeke: „Erről ismer meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok“.

Adolf Deissman azt mondta, hogy a keresztények egyesülésének kérdése ma első sorban nem dogmatikai, hanem lélektani kérdés. Ez azt jelenti, hogy a különböző felekezetek hívei, ha egymáshoz lelkileg egy kicsit közelebb jönnek s megtanulják azt, hogy egymás meggyőződését feltétlen tiszteletben tartásuk, az egyesülés felé már ezáltal is komoly lépést tesznek.

A lelki közeledés jelei — Hála Istennek

— itt-ott máris mutatkoznak. A római egyház legjobbjai közül egyre többen elismerik azt a tényt, hogy a reformációt lélektani okok szülték, történelmileg igazolt és nem átok, de áldás volt az emberiségre, még magára a római katolikus egyházra is. A protestánsok viszont egyre jobban kezdik megbeesülni annak a világerkölesi munkának értékét, melyet a római egyház az emberiség javára századokon át végzett.

Az összes keresztény felekezeteket azonban közös nevezőre hozni csak azon az alapon lehet, amely minden felekezethél közös: Dogmájuk Istenről, Jézusról, Szentlélekről, Üdvösségről való felfogásuk Szervertásuk különböző lehet, de a szeretet, a megbocsátás, az irgalmasság, a jóság és tisztaság erkölesi törvénye, amint az a hegyi beszédben írva található, mindenik felekezethél ugyanaz és mindenkit kötelez: „Erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok.“

A keresztény egyházakat közös nevezőre hozni csak a közös keresztény erkölestán alapján lehet.

Ez az én szent meggyöződésöm, mit századok tapasztalata, az élet és a történelem bizonyít. Ezt hirdetem az 1937-ik esztendejében az Úrnak, halála évfordulója alkalmából egyházalapító reformátorunknak, Dávid Ferencnek, ki meggyöződéséért, Jézus Krisztus evangéliumának igazáért Dévaváranak börtönében meghalt.

Aldott az ő emlékezete.

Dr. Csiki Gábor.

A JÖVŐ ÚTJAIN

Templomot szenteltünk Dunapatajon

Egyházi életünkben a sok munkás egyforma hetkönapja közé nagyrítkán igazi bensőséges lélekünnep vagyül, amikor szívünk teljes érzelemmel és a lélek a haladás nagy élményével gazdagodik. Ilyen tiszta szép ünnepünk volt december 5-én Dunapatajon, az unitárius templom szentelése alkalmával. Másfélésztendős küzködés és áldozatos munka után a dunapataji unitáriusság lelkének szent lelkesedésével csodákat teremtett. Hajlékot emelt, hogy benne az egy igaz Istenhez imádkozzék, s végzett munkája közben pedig a szeretet parancsolatát valósítsa meg, példát mutatva mindnyájunk számára.

Csodálatosan szép téli napon indultunk el mintegy negyvenen Budapestről, hogy osztozkodjunk a dunapataji unitáriusok örömeiben. A pataji hívek az állomáson és a templom előtt várhoatak s mikor megkezdettük Istentiszteletünket, a déli nap egészen a magasból tüztött le az új Istenhajlékra, s sugarniu keresztül áldást és szore-

tetet árasztott a gyülekezetben egybegyültek sereregére. Az ünnepélyes Istentiszteleten imádkozott és lelkünket egyházi beszédeben Istenhez emelte *Barabás István* budapesti lelkész, a dunapataji hívek kezdettől fogva beszolgáló és gondozó lelkipásztora. Alapigéjét János evangéliumának XIII. része 34–35. versei alapján választotta, beszédeben pedig a szeretet evangéliumának erejéről tett tanubizonyyságot, s ennek lelkét hagyva ajándékol a templomnak, melynek falát is díszíti ez a mondás, de a híveknek és a pásztoroknak is.

A dunapataji unitárius templom.

akik ebben a templomban időnként imádkozni összegyülekeznek. Beszédeben köszönetet mondott mindazoknak, akik a templom építésében a gyülekezet szeretetmunkájának a végzésében áldozatot hoztak, akiknek neveit most mind nem soroljuk fel, mert azt külön beszámoló fogja elvégezni.

Keves lelkipásztornak adatik meg az a léleköröm, hogy egy élet munkája és lemondásokban gazdag áldozatai között templomot építhessen gyülekezetével együtt az egy igaz Istennek. *Barabás István* lelkésztársunk ezen ünnepnapon a második templomot adta át hívei imádkozó sereregének. Az első Hódmezővásárhelyen épült fel lelkési munkája kezdetén, a másik pedig most Dunapatajon. Mindkettő itt áll a megsemitott magyar hazában s int és figyelmeztet mindnyájunkat, híveket és pásztorokat egyaránt, hogy a jövő eszelekvő unitarizmusának útjai áldozatokon

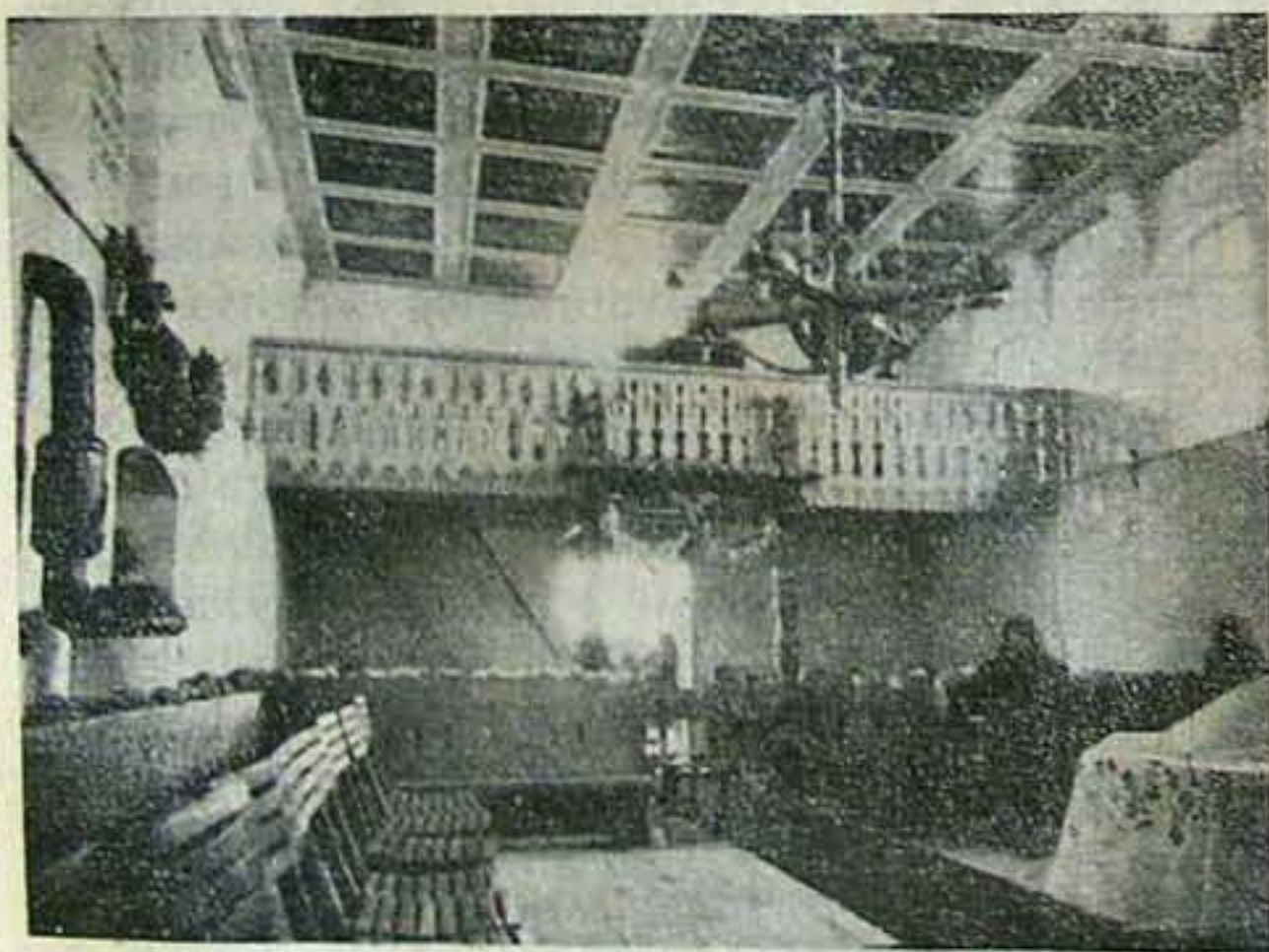
keresztül vezetnek a béke és az élet megtalálása felé.

Megemlítjük az erdélyi székely templom tervező unitárius testvérünk Szinte László székesfővárosi műszaki főtanácsost, aki lelkét és szívét és a lelkipásztor elgondolásait, ennek a

A dunapataji unitárius templom belseje.

templomnak megtervezésével valóra váltotta. Művészet és Isten iránti alázatosság, a forma egyszerűsége és szépsége és a színek mindenkit megnyugtató, és békeadó gazdagsága jellemzik a templomot, melyet látni kell, ahol élményt kell meríteni, de melyet szavakkal leírni nem lehet. A lapunkban bemutatott három kép, mindhárom a tervező művész fevetelei, érzékeltetnek a forma szépségéről, de a színeket és a templom

A dunapataji unitárius templom belseje.

imádságos hangulatát látni kell minden unitárius testvérünknek.

A felszentelési beszédet József Miklós püspöki vikárius mondta, aki a templomot a béke hajlékának avatta fel, amely nélkül nincsen igazi munka és Isten előtti alázatosság. Ősi szokásaink szerint az új templomban az Úr asztalához is járultunk, hogy részesüljenek a hives és a templomszentelésre egybegyültek a kenyér és bor vételének emlékező áldásaiból. Ferencz

József urvaesorai ágeudájában a lélek hálaadásának áldozatával való áldozásra hívta fel az egybegyültek figyelmét s az imádság záradokútján vezette a lelkeket a hálaadás lélekoltára elé. Az ünnepélyes Istentiszteleten a kántori teendőket Galna Sándor és Nagy Sándor látták el.

Az ünnepélyes templomszentelést követő közebéden számos pohárköszöntőben méltatták a templomépítő gyülekezet tagjainak munkásságát, akik egyszerűségben és tiszta szeretetben élve Isten dicsőségét és az emberek között a béke és szeretet munkálják, valóban bizonyosságot téve, hogy erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok.

IFJÚSÁG

A szeretet ünnepe.

Mindenütt mélyes csend honolt. A város zibongó élete beleszenderült az éjszaka esőnéjébe. Béke és nyugalom szállott alá és körülölelte az egész világot. A hópehelyesillagoeskák némán szállingóztak a földre és vastag takarót vontak a házakra és a néptelen utcákra. Minden fehér és vakító, az egész örök mindenség, az Isten szeretetében tündöklök.

„Dicsőség a magasságban Istennek, a földön béke és az embereknek jóakarata!” hangzik innen is, onnan is kacagó gyermekajkáról a karácsonyi ének. Kivilágított palotákban mennyezetig érő karácsonyfa, sok-sok ajándék, pompa, fényesség hirdeti a Megváltó születését. Míg pedig lenyűgözött kunyhókban, fűtetlen hideg szobában rongyokba öltöztetett parányi gyermekek várják az ő Uruk és Mesterük születését, aki őket megrédelmezi a földi bánalmaktól és felemeli a magasságos Isten felé. Milyen jó is, hogy van karácsony a földön! Milyen jó is a balga gyermekek örömeire meggyújtani a tarka színes gyertyácskák seregét a fán, amelyhez annyi gyermekálom tapad! Milyen jó is érezni a Karácsony melegét és a gyermekszemek betlehemi csillagragyogását. De jó is, napi gondjainkat letenni, fájdalmainkat elfeledni és megkönnyebbülni egy-két napra. De jó is meleg szobánk ünnepi csendjében Istenre gondolni és ünnepelni.

Oh áldott Karácsony, mily magasságosan vágyódunk utánad, aki a mi gyarló emberi szívünkbe is oly sok meleget és szeretetet tudsz varázsolni! Sóvárogva várjuk a gyermek Jézus születését, mint hajdan a betlehemi pásztorok, akiket egy fényes csillag vezetett a jászolban fekvő Gyermek felé, hogy ott térdreboruljanak előtte és hódoljanak neki. A Megváltó szeméből kiáradt a szeretet, amely lebilincselte mindenkit és egy tisztultabb világüzenet fénylett benne. Jézussal megszületett a szeretet, amely az egész világot felmelegítette és így Karácsony szent ünnepén a szeretet szelíden pislákoló mécsese egyszerre kigyullad, lo-

hogva és elárasztja az emberi szíveket és lelkeket!

A karácsonyi szeretet nagy csodát mivel az emberekkel, mindenki parányi gyermeknek érzi magát és fel tudna ujongani örömeiben és térdre-csve hálákat adni Istennek, hogy őt ily boldoggá tette. És érzi, hogy szíve lelke megtisztul és olyan fehér lesz, mint a karácsonyi hó. Nem régen érzett embertársa iránt haragot, gyűlöletet — most megbocsát neki, nem emeli fel öklét ütésre, hanem ahelyett megsímogatja. Megváltoztat minket a szeretet, parányi csirája beleilleszkedik a mi szívünkbe s ha neveljük és gondozzuk, akkor életre kel és ott világít. Lángralobbantja a másik testvéred szívében szunnyadó szeretetet is.

Giling, galang szólnak a betlehemi harangok! Jöjjejete emberek megszületett a világ Megváltója. Alljuk körül kicsiny jászolát és imádkozunk ott. Gyujtsuk meg a karácsonyfa gyertyáit, hadd égjenek! Te gazdag ember öleld magadhoz a te szegény testvéredet! Ne búslakodjék és húzódozzék senki, inkább örüljünk és legyünk boldogok a mi Megváltónkkal együtt. Örömkönny csillogjon minden ember szemében, gazdagnak, szegénynek, egyaránt. Ragyogjon minden ház felett a megváltó szeretet csillaga!

Alljunk az élet karácsonyfája alá, mindenki ott legyen, fogjuk meg a Gyermek Jézus kezét és ajkunkról zengjen a Hozsánna ének.

Tárjuk ki karunkat és öleljük magunkhoz a világmegértést és a fenséges jézusi szeretetet.

Agoston Rozália

Templom szentelésére

Istennek háza épült az alföldi rónán,
Szorgos kezek raktak, hordtak össze mindent.
Csillag is ragyog fenn, templomunk ormán,
Oh Istenünk áldd meg e hívő sereget.

Templomunk hófehér, tiszta magyar díszben,
Kitárja kapuit a sokaság előtt.
Mindig vár bennünket Jézusunk nevében,
Jer! szenteljük fel Isten színe előtt.

Ki harangot szerzett azt az Isten áldja.
Konduljon a harang hirdesse örökké,
Hogy érte jutalmát majdan megtalálja
S mi áldani fogjuk jóságos emlékét.

Kicsi székely templom, galambducos kapu...
Galambok szállnak a békesség házára
És boldogan nézi hajlékát az ember:
Égre száll énekünk, emberek fohásza.

Imádságunk helye lészen e hajlékunk,
Áhitatos hittel járunk el mi oda.
Énekli híveknek buzgó kis serege:
Mi „Tebenned bízunk eleitől fogva!”

Dunapataj.

Kiss János

BESZÁMOLÓ

Egyházköri közgyűlésünk

Dunatiszamenti unitárius egyházkörünk december 8-án Pestszentlőrincen az unitárius templomban tartotta meg ezidei rendes évi közgyűlését. A közgyűlést bevezető Istentiszteleten imádkozott Józán Miklós, egyházi beszédet mondott Bartók Géza polgárdi lelész, aki hitet tett az unitárius öntudat erejéről és prédikációjában valóban mindnyájunkat emlékeztetett és ébresztgetett. A kántori teendőket Nagy Sándor látta el.

A közgyűlést az egyházkör felügyelő gondnoka dr. vitéz Kozma György nyitotta meg tartalmas, gondolatokban gazdag beszédével, melyben a jelen válságos veszedelmei között jelölte ki követendő útunkat. Az esperesi jelentésben Józán Miklós örömmel mutatott rá arra, hogy a tavalyi közgyűlést megelezően szenteltük fel a pestszentlőrinci templomot, most pedig a dunapaji templom szenteléséről gyűltünk össze közgyűlésünkre. Az elmúlt nyáron vettük először használatba a budapesti egyházközség által létesített Szentábrahámi Pihenő nyaralótelepet, így örömről is számot adhatunk a veszedelmek és nehézségek mellett is. A jelentést a kör köszönettel veszi tudomásul. A jelentéshez kapcsolódva, Pethő István rámutat arra a feladatra, hogy végre rendezzük a két, számban nagy, protestáns egyházhoz való viszonyunkat, akik békésen együttműködnek velünk a refomáció emlékűnnepélyén, de az év többi napjain gyakran szeretetnélküli megnyilatkozásokkal találkozunk részük-ről. Teológiai különbségünk tiszteletbentartása mellett öntudatos magyarosságunk ápolásában találjuk meg az együttműködés őszinte lelki alapjait. A felsőbb rendeleteket az egyházkör tudomásul veszi, kivéve azt a rendeletet, mely az alkotmánytörvényben biztosított jogaink ellenére, a katonai egyének ki- és betérési jelentkezési kötelezettségét a katonai egyházközségek lelkészeinek a kezébe utalja, melynek révén egyházunkat sérelem éri. Az egyházkör az Igazgató Tanácshoz hasonlóan elhatározta, hogy felirattal fordul a kormány illetékes szerveihez, a sérelem orvoslására. A tanügyi jelentésben, melyet Ferencz József állított egybe, az elmúlt iskolai esztendő munkájának a képe nyilatkozott meg. A nehézségek ma is nagyok, de sehol sem leküzdhetetlenek és áthidalhatatlanok. Örömmel állapította meg a közgyűlés, hogy végre lassan rendet teremtünk a szórványhitoktatásban is és minden nehézség ellenére is kötelezni kell összes unitárius növendékeinket arra, hogy unitárius tankönyvek alapján unitárius lelkész vagy megbízott valóságoktató előtt vizsgálzassanak. Sajnálattal állapítja meg a jelentés, hogy elég gyakran sem a szülők, sem a hatóságok részéről nem talál-

kozunk azzal a támogatással, melyet nehéz munkánk során megérdemelnénk. Ahol a szülő lelkében nem él az unitárius öntudat, ott csak a nehézséget és alkalmatlanságot látja meg, a hátóságok pedig gyakran másvallású óra látogatására kényszerítik növendékeinket.

A készülő alkotmánytörvény tervezetét *Kélemen Béla* egyházi tanácsos ismertette, melyet a kör rendkívüli gyűlésén már amúgy is tárgyalt. A számadásokat és jelentéseket az egyházköri közgyűlés tudomásul vette. Az indítványok során *Darkó Béla* lelkész kérte az Igazgató Tanács által megállapított területi beosztás módosítását oly módon, hogy jelenlegi mezőtúri szóróványa helyett végezhesse szóróványgondozói munkáját a békési szóróványterületen, melyet a jelenlegi gondozó, a hódmezővásárhelyi lelkész, a nagy távolság és a rossz közlekedési viszonyok miatt hosszab ideje már nem tud gondozásban részesíteni. A mezőtúri területet pedig kapcsoljuk oda a debreceni szóróványterülethez, mely onnan könnyebben megközelíthető. A javaslatot az egyházkör magáévá tette s pártolólágg terjeszti fel elintézésre az Igazgató Tanácshoz. Ugynezzel a felvetődött gondolattal kapcsolatban *Pethő István* lelkész kéri a közgyűlést, hogy a pestszentlőrinci templommal és általában a budapest-vidéki egységesen összefüggő szóróványterületet, gondozás és adózás tekintetében csatolják a pestszentlőrinci leányegyházhoz, úgy ahogy a debreceni központ lelkészi gondozás nélkül álló leányegyházközséghez is hatalmas nagy terület van csatolva. Igyekezzünk a szorosán összefüggő területeket, ahol az együttműködés már amúgy is adva van, egészséges jövő felé vezetni. Budapestnek az nem jelent anyagilag jelentős veszteséget, pestvidék déli része előtt pedig a fejlődést nyitja meg szóróványaink jelenlegi senyvedő állapota helyett. Az indítványt a kör pártolólágg terjeszti fel az Igazgató Tanácshoz.

A köri gyűlést a gyülekezeti teremben barátságos közegben követte, melyet pestszentlőrinci nőszövetségünk készített el *Pethő Istvánné* tiszteletes asszony és társai eredményes munkájaként.

Ferencz József

KÖNYVEK

Erdély története és az unitáriusok

Szubejktiv megjegyzéssel kezdem. Felidézem a régi nagy unitárius történetírókat: *Jakab Elek*et, *Kanyaró Ferenc*et. Az ő lángoló hitbuzgóságukra és tekintélyükre volna szükség, hogy szerepüket Erdély történetében megmagyarázzák s mellőzésünket kifogásolják.

Mert mellőzik szerepüket olyan művekben is, ahol az ember azt egyáltalán nem várná. Hi-

szén épen ezért szólalok fel szerény szavammal. „A történeti Erdély” című hatalmas kötet első-sorban az, amely e gondolatokat kiváltja belőlem. Aki ezt a 740 oldalas, hatalmas kötetet végigfor-gatja, az jóformán azt se tudja meg belőle, hogy unitáriusok egyáltalán léteztek Erdélyben. Pe-dig e mű kiadója: az Erdélyi Férfiak Egyesülete s írói nagyobbreszt erdélyiek. Igaz, hogy egyet-len unitárius sincs a társszerzők között s ez az első dolog, ami szembeötlő. Az Erdélyi Férfiak Egyesülete elvárja tőlünk, unitáriusoktól is, hogy kiadványait megvegyük, őket támogassuk, ak-kor, megtehetné viszonzásul, hogy legalább egy unitáriust is felkerne a mű szerzői közé. Higy-jék el, hogy akadt volna az unitáriusok közül is olyan, aki legalább is olyan nivósan megírt volna egy fejezetet, ahogy ez ebben a műben meg van írva.

Ha most rátérünk a hiányokra, hát a legéghe-kiáltóbbak a következők: Először is a kötetből hi-ányzik *Brassai Sámuel*nek még *a neve* is, nem-hogy méltatva volna működése. Pedig három fe-jezetben is szerepelhetne: az irodalomtörténeti, a tudományosságról szóló s az akadémiai mozgal-makról szóló fejezetben. *Schol semmi!* Hát, ha a történeti Erdélyről van szó, a XIX. század Erdé-lyének nem ő-e az egyik legnagyobb reprezen-tánsa, akinek személyével és munkásságával minduntalan foglalkoznak Magyarországon ma is, még pedig nem is erdélyiek. Utoljára a „Búvár”-ban olvastam a nemrég elhunyt *Lambrecht Kál-mántól* gyönyörű megemlékezést és méltatást *Brassairól*. Az Erdélyi Múzeum első igazgatója, *Hermann Ottó* felfedezője, a kolozsvári egyetem első matematikai professzora, a nagy nyelvész és filozófus, a Magyar Tudományos Akadémia egyik disze azt érdemli, hogy *erdélyiek* az erdélyiekről szóló műben meg se említsék. *Megfog-hatatlan!*

És ha még ez az eset egyedül állna. De tovább is van. *Jakab Elek* is mellőzve van tudósaink kö-zül e műben. Még mint forrásművet sem emlí-t meg egyet se művei közül *Asztalos Miklós*, ami-kor elsorolja Erdély történetének irodalmát. An-nak a *Jakab Elek*nek művei nem említtetnek, aki egész életét mint az Országos Levéltár egyik vezető tisztviselője Erdély történetének tanul-mányozásával töltötte s azt számtalan cikkével, köny-vével emberfeletti munkával sok oldalról meg is világította. Még *Szekfű Gyula* is, holott ő nem Erdély történetét írja *Jakab Elek* több művét idézi, mint pl. *Wesselényi Miklós* hűtlenségi pöre, *Tanulmányok Erdély XVIII. századi történetéből*. „A történeti Erdély” 686. oldalán a *Dávid Fe-renc*re vonatkozó kúforrásul *Kiss Ernő* művét említi az irodalomtörténeti fejezet szerzője, holott tudvalevőleg *Kiss Ernő* műve első-sorban *Jakab Elek* nagy művén és kutatásain alapszik.

Azonban nemesak nagyjaink megemlézése hi-ányzik, hanem a mireánk legvégzetesebb esemény-nek XVIII. századbéli üldöztetésünknek még csak felemlítését is hiába keressük e műben. Megemlít annyit, hogy erőszakoskodással a leopoldi diplo-

ma ellenére is találkozunk a XVIII. században az állam részéről vallásügyben, de hozzáteszi: Mindazonáltal a katolicizmus az állami támogatással nem sokat ért, maradandó hasznát számára az állami támogatás nem jelentett (297. l.). Megjegyzem, hogy e tekintetben a református Asztalos Miklós mintegy csak ismétli a katolikus Jancsó Benedek állítását, aki hasonló nézetet hangoztat Erdély története című művében.

Nem utalom a szerzőt, hogy más véleményre bírjam, Gál Kelemen nagyszabású művéhez (A kolozsvári unitárius kollégium története), amelyből részletesen megtudhatja, mit vesztek az unitáriusok III. Károly idejében a kolozsvári templom, iskola, dézsma elvételével, továbbá ugyanakkor a tordai templom elvételével. Csak a debreceni Révész Imrének művére utalom a szerzőt (A magyarországi protestantizmus története, Bpest 1925.). Révész így ír (48. lap): „Erdélyben ... állandóan meg volt a törekvés a katolicizmus régi túlsúlyának visszaszerzésére; — az unitáriusoktól kolozsvári templomaikat és egyéb egyházi épületeiket vették el, számos protestáns városok tanácsaiba ... katolikusokat erőszakoltak be; a protestánsokat viszont — *legtöbbször az unitáriusokat* — tervszerűen szorították ki a közhivatalokból.

S ez a tervszerűség az unitáriusok vagyoni, társadalmi és erkölcsi hátraszorítására majdnem az egész századon át folyt. Ki hiszi azt el, hogy ebből nemesak anyagilag, de társadalmilag is, tekintélyben ne lett volna a katolikus egyháznak maradandó haszna. Mi fogytunk vagyomban, lélekszámban, tekintélyben, ők gyarapodtak mindezekben. Az analog eset most folyik Erdélyben, most az uralkodó nemzet üldözi a nemzeti kisebbségeket. Akkor, a XVIII. században az uralkodó katolikus egyház üldözte a többi felekezeteiket. Elhiszi-e valaki, hogy a románoknak nem vált hasznára az, hogy ők vették át az imperiumot? Hát ugyanis nem hisszük el azt sem, hogy a katolikusoknak nem vált hasznára az állam támogatása a XVIII. században.

De nem is ez a fontos, hogy miképpen *vélekedik* valaki e kérdéstről. A fontos az, hogy egyáltalán meg se említi a tényeket, a mi kolozsvári birtokaink elvételét. Ez pedig olyan nevezetes esemény Erdély történetében, hogy azt elhallgatni nem lehet. Ez több volt egy templom elvételénél, ez egy egyház központja s így fennállása elleni támadás volt. Kolozsvár volt az unitáriusok szellemi központja, egyetlen főiskolájuk volt itt, itt tanultak leendő papjai mind. Olyan támadás volt ez, mintha Debrecenben elvették volna a reformátusoktól főtemplomukat és kollégiumukat. De amint akkor is hiányzott Erdélyben a protestáns szolidaritás, az unitáriusok egymaguk vívták szörnyű megpróbáltatások közben harcukat az elnyomó hatalommal, úgy látszik a XX. században nem érdemel még megemlékezést se a testvéregyház historikusa részéről.

Végül rátérek arra, hogyan emlékezik meg Asztalos Sándor vallásalapítónkról, Dávid Fe-

rencről. Őt egyszerűen kihagyni, mint Brassait és másokat mégse lehetett. Hát megemlékezik róla imígyen: „Tekintetét a földi hatalom megszemélyesítői felé vezette s nem csekély mértékű hiúsága és becsvágya emelte és buktatta pályáján.“ Ez a kritika olyan nivón áll, mint mikor századokkal ezelőtt Lutherről ellenfelei azt mondták, hogy a reformációt azért indította, hogy megházasodhassék, elvehesse Bore Katalint; Kálvin megmerő hatalomvágyból uralkodott Genfben stb. *Szellemtörténész urak!* Ilyenekre már pozitívizmus kora sem vetemedhetett, ilyen *véleményekkel* vitába se szállunk, ha csak nem akarnak a XVIII. századi Sámbar Mátyás-féle hitviták nivójára visszasüllyedni.

Az én történetírói ideálom Ballagi Aladár, egykori szeretett professzorom, akinek koporsójánál püspöke, Ravasz László méltán elmondhatta: „Lobogó meggyőződése volt, amellyel igazságai mellett megállott. A magyar mult az ő lelkében egyszersmind a magyar tragikumnak és a magyar bánatnak is a képe. Ezért volt Ballagi Aladár egy egész nemzedéknek nagy nevelője, mert a magyar igazságnak volt a regőse és táltosa: multba tekintő, átszellemült regőse és jövődőt mondó, fekete táltosa.“

A magyar mult tragikumában huzódik meg az unitáriusok külön tragikuma, üldöztetése is. Vegyük azt is észre, ne hallgassuk el, méltányoljuk azt is, a sok szenvedésnek legalább annyi jutalma legyen.

Botár Imre

H I R E K

Lapunk olvasóinak és barátainknak Istentől áldott karácsonyi ünnepeket és boldog újévet kívánunk.

Kedves Olvasónk!

Az esztendő végén szeretettel köszöntjük munkatársainkat és az olvasókat, akiknek hűségge tette lehetővé, hogy saját anyagi erejére utalt lapunk rendszeresen megjelenhetett.

Üdvözöljük unitárius testvéri szeretettel mindazokat, akiknek lapunk jelenlegi számát mutatványszámként megküldjük, kérve őket, hogy előfizetésükkel a jövő évtől kezdve ők is támogassák munkánkat és legyenek segítségünkre a cselekvő unitarizmus útjai építésében.

Mindnyájuknak örömmel hozzuk tudomásukra, hogy az 1938-ik évtől kezdve az alábbi módosításokat vezettük be, hogy ezeken keresztül olvasóközönségünk érdeklődését még jobban szolgálhassuk:

a) *Egyik fiatal unitárius iparművésziünk új címlapot tervezett lapunk részére;*

b) *Állandó Erdély rovatunk, melyben rendre cikkeken keresztül megszólaltatjuk otthoni egyházi életünk munkásait s tesszük ezt azért, hogy megismerve célkitűzéseiket, — az otthoniak és az*

ideszakadtak közötti lélekkapcsolatok erősítését szolgáljuk.

c) *Ahitat sorozatunkat továbbra is fenntartjuk, de a jövőben magyar és külföldi unitárius írók munkáiból fogjuk az áhitatkeltésre alkalmas szövegeket kiválasztani.*

Rádió közvetíté december 26-án délelőtt 9 órakor tartandó Istentiszteletünket a Koháry-utcai templomunkból. Az egyházi beszédet **Józan** Miklós püspöki vikárius tartja.

Reggel 9 órakor kezdődnek Istentiszteleteink a Koháry-utcai templomban minden vasárnap és az ünnepnapokon is.

Józan György és Galambos Erzsébet tiszta unitárius házasságát a jó Isten egy kis leánygyermekkel áldotta meg. A december 16-án megtartott keresztelőn a Nagyapa imádkozott a kis jövevény boldogságáért, aki a keresztségben a Mária nevet kapta. Isten áldása legyen családi örömükön és boldogságukon.

Dr. Gál Kelemen tb. kollégiumi igazgató megírta **Jakab** Elek történetírónk életrajzát, aki annak idején nagy szerepet játszott a budapesti unitárius egyházi élet kialakításában. A munka az Unitárius Irodalmi Társaság kiadásában jelent meg, s előjegyzéseket elfogad mindkét lelkészi hivatal.

Ágoston József unitárius preszbiterünk házasságát a jó Isten gazdagon megáldotta gyermekkel, s hetedik gyermekét, a kis Csabát nemrégiben kereszteltük meg. Családi élete és mindenütt jelenvaló áldozatkészsége a mai időkben mindannyiunk előtt példaként állhat. Isten áldása legyen családján és nagyszámú gyermekein. Legnagyobb leányának szép kis elmélkedését lapunk mai számában olvashatjuk.

Lelkészköri értekezletet tartottunk dec. 7-én, ahol **Pethő** István előadói javaslata alapján a tankönyvreform kérdéseivel foglalkoztak a lelkészi karnak az értekezleten megjelent tagjai. A javaslatot nagy általánosságban elfogadták s ennek alapján és szellemében kívánják a munkát továbbfolytatni. Az elemi iskolai oktatásban nagyobb teret adnak az erkölesnemesítő tanulással rendelkező meséknek, míg a középiskolák első osztályában az ószövetségi tananyagot megválogatva és hasonló magyar történeti példákkal magyarázva kívánják a nevelés szolgálatába beállítani. A lelkészköri értekezlet megállapította, hogy a tankönyveink általános reformra szorulnak, s ebben a kérdésben továbbra is tárgyalásokat folytat és előkészületeket tesz, hogy már a jövő iskolai évben amennyiben lehetséges, javítson a tankönyvek anyagán. A lelkészköri értekezlet véleményes javaslata további intézkedésre az Igazgató Tanács ülése elé kerül.

Nőszövetségünk december 8-án rendezte meg hagyományos estélyét a Misszió Ház gyülekezeti termében, melynek jövedelmét a karácsonyi szegénysegélyezésre kívánja fordítani. A teán mutatták be a nőszövetségi munkadélutánokon készített kézimunka darabokat, melyek közül a megjelentek több darabot meg is vásároltak, s ezen keresztül is hozzájárultak nőszövetségünk áldozatos munkájának támogatásához. A kiállított anyagból megmaradt tárgyak a nőszövetség vezetőinél bármikor megtekinthetők és megvásárolhatók. A teaestély műsorán **Kulcsár Margit**, **Török Erzsébet** és **Kereki Gábor** lelkész erdélyi költők verseiből és székely népballadákat adtak elő. Egy férfi és vegyes kvartett pedig szép dalokat adott elő. **Berei Mária**, **Dézi Anna**, **Nagy Sándor**, **Gálna Sándor**, **Benedek Gyula** és **Márkos Jenő** a két kvartett szereplői. Köszönet illeti azokat, akik támogatták a nőszövetség törekvéseit, — A kiküldött meghívót mindenki megkapta, adakozzék kiki tehetsége és lelkének indítása szerint, mert adjunk abból a kevésből, amit nekünk adott az Isten, s akkor gyakoroltuk igazán az ember-szeretet szép parancsolatait.

Téli konferenciánkat készíti elő a konferenciás tábor új intéző bizottsága, melyet a november 30-án tartott beszámoló konferenciái gyűlés küldött ki annak előkészítésére. A beszámoló gyűlésen a jelenvoltak elhatározták, hogy a Szentábrahámi Pihenőre gyűjtött kettőszáz pengőjüket azzal a kéréssel ajándékozzák az egyházközségnek, hogy annak felhasználásával a nyaralótelepen fürdőt létesítsen. Az új intézőbizottságban minden egyesület képviselőjében egy-egy meghívott tag foglal helyet, akik megtartott értekezletükön az ügyvezetést **Kereki Gábor** s. lelkész, a pénztárosi teendők ellátását pedig **Ujváry László** szv. főtanácsos kipróbált kezeibe tették le. A téli konferenciát a már tavaly kifejezett kívánságnak megfelelően 1938. január hó 20-23. napjain fogjuk megtartani a Misszió Ház gyülekezeti termében. A konferencia tárgya: *A cselekvő unitarizmus útjai*. Az intéző bizottság három előadót kért fel, egy budapesti lelkészt és világi vezetőembert, valamint egy erdélyi lelkészt, akit a vasárnapi istentisztelet végzésére is fel akarunk kérni. Lapunk januári számában a részletes műsort is közölni fogjuk, s az időpontra már jóelőre felhívjuk híveink figyelmét.

Iskolás-gyermekeink karácsonyfa ünnepélyét december hó 20-án hétfőn délután fél 4 órakor tartja Nőszövetségünk Koháry-utcai templomunkban felállított karácsonyfa mellett.

Egyházközségünk november 12-én Aranyosrákosi Székely Sándor emlékünnepelet rendezett régi énekes könyvünk kiadásának száz éves évfordulója alkalmából. Egyházi ének után **Benedek Gyula** imádkozott, az énekkar **A. Székely Sándor** énekeiből adott elő, majd **Ujváry László** méltatta **A. Székely Sándor** irodalom-

történeti érdemeit. Az ünnepélyt a dalárda éneke zárta be.

Rendőreink részére úrvacsoraosztással egybekapcsolva Istentiszteletet tartott József Miklós püspöki vikárius, december hó 20-án. — Kispesten a II. sz. elemi iskolában 21-én d. u. félnégy órakortartjuk karácsonyfa ünnepélyünket.

Ifjaink karácsonyfa ünnepélyét december 22-én délután 6 órai kezdettel rendezik meg a Hőgyes Endre utcai templomban felállított karácsonyfa alatt, melyet szeretetvendégség követ.

Az Unitárius Leányegyesület december havában karácsony előtt olcsó kézimunka vásárt rendez. Vételkényszer nélkül megtekinthető december 12-én és 19-én délelőtt templomozás után, 16. és 23-án csütörtökön délután 4—6-ig. Kérjük hűveinket, keressék fel leányikat otthonukban, nézzék meg szerény kis kiállításukat, s pártolják annak a kis leánycapatnak a munkáját, amelyik egyesület minden kis idejét arra áldozza, hogy nemes munkával szolgálja egyházát és kis egyesületét.

A Bölöni Farkas Sándor Unitárius Iparosok és Kereskedők Köre folyó hó 31-én este 7/9 órai kezdettel Szilveszteri baráti vacsorát rendez, melyen egyszerű műsorral kívánja szórakoztatni a résztvevőket. Az estélyen tombola és egyéb szórakoztató dolgok lesznek. Kitűnő ételekről és italokról gondoskodunk. Felkérünk ezúton is minden érdeklődőt, hogy a vacsorán, melynek díja a lehető legcsekélyebb összegben lesz megállapítva, minél nagyobb számban megjelenjen szíveskedjenek. Az egyszerű, de hangulatos műsor után vacsora, majd tánc következik. Minden érdeklődő hittestvérünket és barátait szeretettel elvárjuk.

A tordai országgyűlés képe, Körösfői-Kriesch Aladár híres olajfestményének rézkarc másolata újra kapható a lelkeszi hivatalban 5 pengős árban, a kisebb alakban. Ez a kép ábrázolja azt a híres jelenetet, amikor Dávid Ferenc a 1568 évi tordai országgyűlésén emlékeztet beszédét tartotta, ahol hangoztatta, hogy „a hit Isten ajándéka” s beszédének hatása alatt az országgyűlés a vallás szabad gyakorlásának a jogát törvénybe iktatta. Egyházunk ezt a képet az 1910. évi emlékszinat alkalmával kezdte terjeszteni, s az valamikor minden erdélyi unitárius háznál található volt. Egyházunk most újra megszerezte a kép sokszorosítási jogát s felhívjuk hűveink figyelmét erre az unitárius történelmi értékű képre.

A Bölöni Farkas Sándor Iparosok és Kereskedők Köre azt a célt tűzte ki maga elé, hogy unitárius társadalmunknak figyelmét felhívja az unitárius iparosok és kereskedők támogatására. Ez alkalommal alábbi budapesti iparosaink és kereskedőink névsorát ajánljuk hűveink szeretetébe. Névsorunkat legközelebb bővíteni fogjuk:

Ádám István, cipésmester, Mária Valéria-út-telep 14. épület 109/a. ajtó.

Berde Lajos, cipésmester, Batthyány-u. 48.

Birtalan Lajos, kárpitós-m., VII., Bethlen G.-u. 43.

Betegh Gábor, szobafestőmester.

Botár Aladár, nőifodrászmester, V., Lipót-krt. 5.

Boncza Ferenc, kereskedő.

Györfy Pál, akkumulátor szerelő, VI., Aradi-u. 64.

Illyés Sándor, fűszerkereskedő, IX., Vendel-u. 24.

Jobbágy József, alabástromdiszmu készítő, V.,

Dráva-u. 5.

Kovács Miklós, szabómester, VIII., Futó-u. 49.

Kolb Antal, cipésmester, V., Szent István-tér 5.

Marossy József, cipésmester, IX., Ipar-u. 23.

Máthé Ernő, nyomdász, VIII., József-u. 61.

Nagy Áron, asztalos-m., VII., Károlykirály-u. 9.

Nagy Zoltán, kőfaragómester, VII., Kerepesi-u.

özv. Péter Jánosné, férfi- és női kalaposmester,

VIII., Baross-u. 82.

Szabó Dénes, sajt, vaj, fűszerkereskedő, XI.,

Budafoki-út 41.

Szokodi Dénes, szobafestő-m., VII. Gizella-u. 19/b.

Udvari Lajos kőművesmester, VIII., Práter-u. 66.

Ürmössy és Eördögh, szövet- és divatáru üzlet,

IV., Petőfi Sándor-u. 3. (udvarban.)

Varga Ferenc, géplakatos, VIII., Práter-u. 66.

Pestvidék.

Az Unitárius Nőszövetség Pestszentlőrinci Csoportja november 14-én az Állami lakótelepi unitárius kulturházban jól sikerült műsoros teaestélyt rendezett. Jól éreztük magunkat, mert testvéri közösségben voltunk s a házat is a szomszédos istenkeresés építette és a székely összetartás tartja fenn és népesíti be állandóan. Az ünnepélyt Pethő István lelket tápláló szavai nyitották meg; majd Benedek Gyula költeményt adott elő; Szász Béla: „Az erdélyi vallásszabadság története” c. tartott előadást; Berei Mária énekszámot adott elő Nagy Sándor fuvola- és Dézsi Anna harmónium kíséretével; Szokolayné Tompa Márta Ady valóságos költészete c. tartott felolvasást, majd Baló Elemér Ady verseket adott elő. Az ünnepélyt Pethő István lelkes zárta be.

A Pestszentlőrinci Unitárius Nők Szövetsége igen jól sikerült családias jellegű disznótoros vacsorát rendezett december 4-én. Szépszámú közönség vett részt ezen a vacsorán, mintegy jutalmazva azt a meleg vendégszeretetet, melyet pestszentlőrinci egyházközségünkben minden alkalommal tapasztalhattunk. A magyar, székely unitárius lélek kedves találkozója volt ez a vacsora. A sok áldozatkész ember között nagyon jól éreztük magunkat. Legyen Isten áldása munkájukon.

Vidék.

Debreceni Leányegyházközségünk nagynevű alapító adománytevőjének emlékezetét mindig hálás kegyelettel őrzi. Debreceni Szabó József és Zsófia nővére emlékezetét hirdeti a templomban elhelyezett emléktábla. Most, hogy Debrecenben megszűnt a régi temető, egyház-

községünk keblit tanácsa az új temetőben 200 P. költséggel új sírhelyet vásárolt s oda szállította át örök pihenőre megtért hamvaikat, családjuk többi tagjának földi maradványaival együtt. Debreceni egyházközségünk méltóképpen őrzi azoknak az igazaknak emlékezetét, akik áldozatos lelkük gazdag adományaival debreceni templomunk létesítésének alapjait megvetették.

Hódmezővásárhelyen Biró Lajos lelkész a karácsonyt megelőző négy vasárnapon adventi Istentiszteleteket tartott, ahol hívei és az érdeklődők szép számmal jelentek meg. — Anya-egyházközségében, valamint Szegeden és Oroszán a szokott időben fogja úrvacsoraosztással egybekapcsolt karácsonyi Istentiszteleteit megtartani.

Külföld.

Az angol unitárius nőegyletek közlönyének december havi számában *Bedő Boriska* meleg szavakkal emlékezik meg budapesti nőszövetségimunkánk szép és értékes eredményeiről.

HIVATALOS RÉSZ

Az 1938. évi költségvetés volt a főpontja a decemberi keblitanácsnak.

A múlt évi költségvetés és a tényleges bevételek és kiadások alapján állította össze nagy gondal és teljes tárgyilagossággal a gazdasági bizottság. E szerint előirányzott bevételek: Egyházközségi adó fejében 10.500 P, Koháry utcai templomház bére fejében 41.000 P, Szövetség utcai alapítványi ház bére fejében 11.000 P, Unitárius Értesítő előfizetési díja fejében 1.600 P, Fenntartási alap kamataiból 2.000 P, Budapest Székesfőváros évi rendes segélye 2.250 P, Unitárius Értesítő Füzetek költségeire 300 P, Perselyadományokból 500 P, Gróf Batthyányi Ilona örök-alapítvány kamataiból 450 P, Gróf Batthyányi Ilona alapítvány kamataiból 1.170 P, összes bevételek 70.770 P.

Józan Miklós püspöki vikárius fizetése 7.351.20 P, Barabás István lelkész fizetése 4.195.20 P, dr. Iván László hitoktató lelkész közlekedési segélye 100 P, Pethő István lelkész közlekedési segélye 240 P, tiszteletdíja 600 P, Péterffy Gyula kántori tiszteletdíja 600 P, Imreh Ilona okl. hitoktató tiszteletdíja és közlekedési segélye 290 P, Gálna Sándor lelkész hitoktató tiszteletdíja és közlekedési segélye 311 P, Benedek Gyula lelkészjelölt hitoktatói tiszteletdíja és közlekedési segélye 284 P, pénztárnok fizetése és közlekedési segélye 1.800 P, gépirónő tiszteletdíja 600 P, egyházi jegyző tiszteletdíja 150 P, könyvtáros tiszteletdíja 200 P, gyermekistentisztelet vezetőinek közlekedési segélye 100 P, Személyi kiadások összege 16.821.40 P, Irodai átalány 300 P, fűtés templom, tanácsterem és irodák után 600 P, takarítás díja a fentiek után 360 P, postaköltségek 400 P, telefondíjak 400 P, könyvtári könyvek beszerzése 100 P, Unitárius

Értesítő támogatására 150 P, Unitárius Értesítő Füzetek nyomdaköltségekre 300 P, istentiszteletekkel kapcsolatos kántori és egyéb kiadások 300 P, előre nem látott dologi kiadások 1.500 P, Dologi kiadások összege 4.910 P.

Lelkészi nyugdíjalap javára 1.000 P, jótékony-ság a befolyt perselyalaphoz 500 P, Énekkor segélyezésére 250 P, gyermeknyaraltatásra 800 P, Misszióháznak a nettó egyháziadókból 5 százalék erejéig adomány 400 P, Szentábrahám Pihenő fenntartási költségeire 500 P, Alapok és adományok 3.450 P, Állami házadó és illetékegyenérték 21.120 P, vízdíj 1.000 P, Villanydíj 1.200 P, Kéményseprési költségek 200 P, tűzbiztosítás 200 P, javítások és karbantartások 2.520.60 P, tatarozási kölcsönből a törlesztésére kamat 2.320 P, Vass Hugó üzletbire beruházási töreltszítése 539.40 P, Előre nem látott kiadások 500 P, Koháry utcai templomház költségei 29.600 P, állami adók 5.700 P, Gróf Batthyányi Ilona alapítványból vett 44.800 P 3 százalék kamata 600 P, Unitárius Misszióháztól felvett 20.000 P 4 százalék kamata 800 P, Lelkészi Nyugdíjintézet felvett 17.000 P 3 százalék kamata 510 P, épületfenntartási költségekre 1.246 P, Szövetség utcai alapítványhoz kiadásai 10.200 P, Protestáns mensa segélyezésére 200 P, Brassai Sámuel ifjusági egyesület segélye 100 P, Unitárius Konferencia támogatására 150 P, Batthyányi Ilona grófnő örök-alapítvány kiadásai 450 P, Hit-tankönyvek szegény tanulóknak 120 P, 345 János Zsigmond cserkészcsapat segélye 300 P, Perczelné Kozma Flóra leányegyesület segélye 50 P, tandíjsegélyekre 200 P, Nőszövetség segélyezésére 500 P, Batthyányi Ilona grófnő alapítvány kiadásai 1.170 P, Unitárius Értesítő nyomdai költségei 1.800 P, Szentábrahám Pihenő építkezési költségére 2.000 P. Összes kiadások 70.401.40 P.

Lelkészi nyugdíjalapra szánt kegyes adományokat az egyház nevében hálás köszönettel nyugtázzuk a múlt hónap 30-ig bezárólag: dr. Zsakó Andor és Petrovics Béla (a dr. Székely András esk. alk.) 50 P, dr. Ujlaky Géza (leánya eml.) 40 P, Nyiregyházi szórvány (Urv.) 14 P, vitéz Kozma Ferenc és Häutler György 10—10 P, vitéz Filep József 6 P, Fekete Ernő (Győr) és Pécsi István (Szolnok) 5—5 P, N. és Fodor Béla 2—2 P, Gál Mihály, Kádár Ferenc, Pintér László és B. Páll Mária 1—1 P. *Összesen: 148 Pengő.*

Igéretemhez képest itt közlöm a tíz évi gyűjtés eredményét, ami csak biztató lehet a jövőre nézve. Az általam vezetett *Aranykönyv* adatai szerint a kegyes adományok összege 1927-től a mai napig: *13.562 Pengő 10 fillér.* Évről-évre a következő tételekben: 1927: 240.— P. 1928: 312.35 P. 1929: 626.74 P. 1930: 583.26 P. 1931: 6.683.25 P. 1932: 425.90 P. 1933: 652.75 P. 1934: 1.168.02 P. 1935: 879.54 P. 1936: 946.11 P. 1937: 1.044.18. *Összesen: 13.562.10 P.*

Hálás köszönötünk említése mellett a jel-szó csak az lehet: *Előre!*

Józan Miklós
püspöki vikárius elnök.

Istentiszteleti sorrend 1938. január hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	1.9.23.	d.e. 9.	Józan Miklós
" " " " " "	2.16.30	" "	Barabás István
IX, Hőgyes Endre-u. 3. (Miszalóháza)	1.9.	d.e. 10	dr. Csiki Gábor
(Rakos-utca) " "	2.	" "	Kereki Gábor
" " " " " "	16.23.	" "	Ferencz József
" " " " " "	30.	" "	Benedek Gyula
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. Imaház	9.	d.u.4	Kereki Gábor
" " " " " "	23.	" "	Ferencz József
C) Péstkönyvényeken:			
Budafok—Ref. templom	30.	d.u.3	Kereki Gábor
Csepel—Templom-téri polgári iskola	16.	d.e. 11	Kereki Gábor
Kispert—Wekerle-telep II. sz. elemi iskola .	16.	d.u.4	Ferencz József
Pestszenterzsébet—Erzsébet-u. el. iskola	9.	d.u.4	dr. Csiki Gábor
" " " " " "	23.	" "	Pethő István
Pestszentlőrinc—Unitárius templom . .	2.9.16.	d.e. 11	Pethő István
" " " " " "	23.	" "	Kereki Gábor
" " " " " "	30.	" "	Pethő István
Rákospalota—MÁV.-telepi iskola .	2.	d.u.4	Barabás István
Sashalom—Kossuth-téri el. isk. .	16.	d.u.4	Kereki Gábor
Ujpest—Szt. István-téri polgári iskola	30.	d.u.4	Barabás István
D) Vidéken:			
Dunapataj—Unitárius templom .	2.	d.e. 10	Józan Miklós
" " " " " "	30.	d.u.2.	Józan Miklós
" " " " " "	30.	d.e. 10	Ferencz József
" " " " " "	30.	d.u.2	Ferencz József
Debrecen-Hatvan-u. 24. Unitárius imaház . .	2.	d.e. 10	dr. Csiki Gábor
Eger, ref. templom . .	30.	d.e.	dr. Csiki Gábor

Nb! Aláhuzott dátumokon urvacSORAOSZTÁS. — A templomi vegyeskar az énekpróbákat folytatja s azokat minden csütörtökön este 7 órakor tartja a Koháry-utcai tanácsteremben. — Egyházi adó befizetését azért szorgalmazzuk, hogy végső esetben ne kelljen hatósági behajtáshoz folyamodnunk. Pénztáros: Zsigmond Lőrinc. Hivatalos órák: d. e. 9—1., d. u. 4—6. Pénzbeszedők: pesti oldalon: Lux Ernő, budai oldalon: Varga Jenő. Kérjük hűveinket fogadják őket megértéssel. Ugyanők átvehetik a lelkeszi nyugdíjalapra küldött adományokat is. — Egyházközségünk csekk számlájának száma: 30.400. —

Célszerű és olcsó karácsonyi

ajándékok ÜRMÖSSY ÉS EÖRDÖGH

üzletében szövet, selyem, sifon, vászon aruk, inganyagok, zsebkendők, nyakkendők, mértékutáni férfi fehérneműek stb.

IV., Petőfi Sándor-u. 3. az udvarban

Telefon: 188—660.

Hittestvéreinknek árengedmény!

Ha ima, vagy énekeskönyvre, vagy bármilyen egyházi kiadványra van szüksége, forduljon az

UNITÁRIUS IRATMISSZIÓHOZ

Budapest,

V., Koháry-utca 4., I. em. 8.

N y i t v a :

csütörtökön 5—7, vasárnap 12—1.

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

Alapító szerkesztő: Józan Miklós
Felelős szerkesztő és kiadó: Ferencz József

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 110-651.

Előfizetési díja negyedévenként megjelenő „Mai Füzetek” c. melléklettel együtt egy évre 4— pengő, amely beküldhető a 30.400 számú postakarékpenztári folyószámlára — (csekk-tulajdonos: Unitárius Egyházközség, Budapest).

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.

A „Hivatalos rész” c. rovat a Magyarországi Unitárius Egyház bármelyik szerve által beküldött hivatalos közleményt tartalmazza

XVI. évf. 12. sz.

Budapest, 1937. december hó

Nyomatott Máté Ernő könyvnyomdájában, Budapest, VIII., József-utca 61. — Telefon: 1-392—59.

Utánaküldés kizárva!

Uj cim :